

VENEMAA OTSIB PARTNEREID PÄRSIA LAHE RIIKIDE SEAST

Suhete arendamisel Pärsia lahe riikidega keskendub Venemaa ennekõike regiooni jõukeskustele Saudi Araabiale (SA) ja Araabia Ühendemiraatidele (AÜE), et leevendada sanktsioonidest tulenevat majanduslikku ja diplomaatilist isolatsiooni ning levitada Vene narratiive Ukraina sõja kohta.

Olulisim koostöö Venemaa ja SA vahel toimub OPEC+-i formaadis, suhted teistes valdkondades on SA ja USA tugeva liitlассuhte tõttu aga marginaalsed ning väga tõenäoliselt vähemalt keskpikas perspektiivis selliseks ka jäävad.

AÜE soodsad võimalused äritegevuseks, aga ka sanktsioonidest möödahiilimiseks on just Emiraatidesse koondanud enamiku Venemaa majandustegevusest, kuid küllaltki tihe suhtlus Venemaa ja AÜE vahel toimub ka poliitilisel, sõjalisel ja luuretasandil.

Venemaa eesmärk suhete arendamisel Pärsia lahe riikidega on olnud ennekõike leevendada lääneriikidest majanduslikku ja diplomaatilisse isolatsiooni jäämist ning levitada Vene narratiive Ukraina sõja kohta. Seejuures on Venemaa jõupingutused Laheriikides suunatud ennekõike piirkondlikele jõukeskustele, nagu Saudi Araabia (SA) ja Araabia Ühendemiraadid (AÜE).

2023. aasta lõpus päädisid need Putini külaskäiguga nimetatud riikidesse. Peaaegu kindlasti oli SA ja AÜE külastamise eesmärk lisaks kahepoolsete lepingute sõlmimisele demonstreerida, et Venemaa ei ole isoleeritud. Oma püüdlustes ajada iseseisvat välispoliitikat, mitmekesistada majandussuhteid ja demonstreerida neutraalsust Ukraina sõja osas on Laheriigid Venemaale küllaltki avatud, samas varieerub see riigiti.

IHALDUSVÄÄRNE SAUDI ARAABIA

Venemaa naftasektor on põhiline tuluallikas riigieelarves, mida kurnab sõda Ukraina vastu, mistõttu on Venemaa jaoks oluline kujundada hindu energiaturul. Selleks teeb

Venemaa president Vladimir Putin ja AÜE president šaik Mohamed bin Zayed Al Nahyan

Allikas: Sergei Savostyanov/EPA

ta koostööd Laheriikide ning eriti suurima naftaeksportija SAGA OPEC+-i formaadis. SA jaoks on samuti oluline energiaturu enda huvides mõjutamine, et viia ellu ressursimahukaid reforme ja projekte „Saudi Vision 2030“ raames, mis pikemas perspektiivis peaksid vähendama SA sõltuvust naftatuludest. Seetõttu on Venemaa ja SA korduvalt kokku leppinud nafta tootmise vähendamises, seda kokkulepet on Venemaa aga oma huve silmas pidades mitu korda rikkunud. Venemaa selline kahepalgelisus on suhetes SAGA tekitanud tõsisemaid hõõrdumisi.

Suhete arendamine SA kui regionaalse suurjõuga on Venemaa jaoks prioriteet, kuigi koostöö väljaspool OPEC+-i on jätkuvalt marginaalne.

Suhete arendamine SA kui regionaalse suurjõuga on Venemaa jaoks prioriteet, kuigi koostöö väljaspool OPEC+-i on jätkuvalt marginaalne. Vene-SA kahepoolsed kaubandussuhted on kesised, seisnedes peamiselt Venemaa väetiste ja põllumajandustoodete ekspordis SASse, vastastikuste investeeringute maht on väike. Üks olulisi põhjusi on SA tugev liitlассuhte USAGA, mistõttu järgib SA USA sanktsioonipoliitikat mõnevõrra hoolikamalt kui teised Laheriigid. See on raskendanud näiteks Venemaa aatomenergia ettevõtte Rosatom osalemist vähempakkumisel, mille võitja osaleks SA esimese tuumaelektrijaama ehitusel. Seda probleemi on Vene pool SAGA suheldes tõstatanud korduvalt, kuni kõrgeima tasemeni välja. USA surve on nähtav tõenäoliselt ka SA ja BRICS-i juures, kus SA ebaõnnestunud seisukoht liikmeks astumisel on põhjustanud Vene poolel frustratsiooni.

SA olulisust Venemaa jaoks ilmestab viimase otsus SA vastuseisu tõttu loobuda kavatsusest varustada Jeemeni huuthi mässulisi relvadega, mis oleksid tõhustanud huuthide rünnakuid Lääne aluste vastu Punasel merel, kuid olnuks SA silmis ohuks ka SA julgeolekule. Plaan huuthisid relvastada oli väga tõenäoliselt Venemaa vastus lääneriikide kaalutlustele varustada Ukrainat pikamaa-täppisrelvadega. Samas peab Venemaa Laheriikide, sh SA seisukohti olulisteks ainult siis, kui see teenib tema enda strateegilisi huve. Balansseerimine vastanduvate poolte vahel ei tekita Venemaa vastu aga erilist usaldust ja pärsib tugeva liitlассuhte arenemist Venemaa ja mõne Laheriigi vahel.

Kuigi poliitilisel ja muudel tasanditel suheldakse regulaarselt ja konstruktiivselt, on SA vastanud Venemaa aktiivsetele püüetele koostööd edendada sageli vaoshoitult, võttes väga tõenäoliselt arvesse Venemaa vastu kehtestatud sanktsioone ning viimase piiratud majanduslikku jm võimekust, aga ka SA suhteid lääneriikidega, eriti USAga. Vähemalt keskpikas perspektiivis see väga tõenäoliselt ei muutu. Samal ajal tasub silmas pida SA ambitsioone saada maailma kaubanduse sõlmpunktiks, nagu seda on AÜE, mis aga kätkeb endas suuremat avatust ka sellistele riikidele nagu Venemaa.

EMIRAADID ON PARTNERLUSELE AVATUD

AÜE on koostööle Venemaaga SAst märksa avatum. Enamik Venemaa majandustegevusest Laheriikides ongi koondunud just AÜEsse, kuna sealne keskkond pakub teiste Laheriikidega võrreldes märkimisväärselt rohkem vabadust äritegevuseks, kuid ka soodsamaid võimalusi sanktsioonidest möödahiilimiseks, kuna AÜE pole USA survele sedavõrd vastuvõtlik kui SA. Selle tulemusel on AÜEs registreeritud praeguseks tuhandeid Vene ettevõtteid, nende hulgas hulk variettevõtteid, kes tegelevad sanktsioneeritud kaupade eksportimise ja edasi eksportimisega Venemaale. Samuti asub AÜEs suurem osa Venemaa toornafta eksportivast varilaevastikust. Sinna on kolinud ka hulk jõukamaid venelasi ja Vene ärimehi ning mitu oligarhi, näiteks Roman Abramovitš. Turismisihtkohana on AÜE Vene kodanike seas samuti jätkuvalt populaarne. AÜE kui sõlmpunkti olulisus Venemaa jaoks on olnud sedavõrd suur, et Venemaa on kaalunud mõne sealse lennujaama ostmist.

Erinevalt SAst teeb AÜE juba Venemaaga koostööd tuumaenergia valdkonnas. Nimelt varustab Rosatom tuumkütusega Barakah' elektrijaama AÜEs. Rosatomi tulevikuvision hõlmab tuumaenergia-alase koostöö laiendamist AÜEga, sh ühisprojekte kolmandates riikides. Samuti teevad Rosatom ja AÜE koostööd teistes valdkondades. Näiteks on Rosatom ja AÜE logistikaettevõtte DP World sõlminud koostöölepe ja asutanud ühissetevõtte International Container Logistics LLC, et rajada 2028. aastaks Põhja mereteede taristu konteinervedude tarvis.

Venemaa ja AÜE suhted poliitilisel tasandil on küllaltki tihedad ja kohati peaaegu familiaarsed. Sage külaline AÜEs on Venemaa asevälisminister Mihhail Bogdanov, kelle araabia keele oskus ja teadmised piirkonna kultuurist on kahepoolsete suhete arengule kaasa aidanud. Oma tegevusi koordineeritakse ka teistel, sh luure- ja sõjalisel tasandil, mis puudutab näiteks konflikte Liibüas ja Sudaanis. Samas ei seisne Venemaa-AÜE koostöö vaid koordineerimises, kuna peaaegu kindlasti on AÜE toetanud raha ja/või relvadega erasõjafirmat Wagner Liibüas ja tõenäoliselt Sudaanis.

Venemaa ja Laheriikide koostöö hõlmab ka infrastruktuuri rajamist maavarade kaevandamiseks Aafrikas.

Venemaa ja AÜE koostöö Aafrikas ei piirdu konfliktikolletes tegutsemisega, vaid hõlmab ka näiteks ühisprojekte infrastruktuuri rajamiseks, mis võimaldaks paremaid võimalusi sealsete maavarade kaevandamiseks ja nende ekspordiks. Praeguseks on teada vähemalt üks Vene-AÜE ühissetevõtte, Emiral Resources, mis tegutseb Lääne-Aafrika kullamaardlates.

Venemaa-AÜE suhted on mitmekülgsed ja tihedad ning väga tõenäoliselt jätkavad arenemist, võttes erinevaid koostöövorme (sh varjatuid) ka kolmandates riikides.

VENE RELVAD LAHERIIKIDES

Terrorioht ja pinged Lähis-Idas ajendavad Laheriike oma arsenalis Vene päritolu relvadega täiendama.

Terrorioht ja kasvanud pinged Lähis-Idas ajendavad Laheriike, eriti SAD ja AÜEd, täiendama oma arsenalis mh Vene päritolu relvadega, mis on enamasti odavamad ja mille soetamisel on vähem tingimusi. Tarneahelate mitmekesistamine annab nendele riikidele vabamad käed oma sise- ja välispoliitilistes otsustes.

Sõjalis-tehnoloogiline koostöö Laheriikidega veab Vene poolt Sõjalis-Tehnoloogilise Koostöö Föderaalteenistus (*Федеральная служба по военно-техническому сотрудничеству*, lühendina tuntud kui FSVTS). FSVTS on riiklik institutsioon, mis koordineerib Venemaa sõjalis-tehnoloogilist koostööd teiste riikidega, olles samal ajal katteks Vene eriteenistuste töötajatele, kes FSVTSi esindajatena välisriikides, sh Laheriikides luureülesandeid täidavad. FSVTS viib kokku Vene sõjatööstusettevõtted ja potentsiaalsed partnerid Laheriikidest, mh korraldades regulaarselt valitsustevahelisi kohtumisi. Vene poolt on neis peale FSVTSi osalenud ka sellised sõjatööstusettevõtted nagu Rosoboroneksport, Vöskototšnõje Kompleksõ (VTK), Konstruktorskoje Bjuro Mašinostrojenija (KBM) jt, samuti kaitseministeeriumi liikmed. SAD ja AÜEd on seevastu esindanud erinevad riiklikud kaitsetööstuskehandid, nagu General Authority for Military Industries (SA) ja Tawazun Council (AÜE), aga ka ettevõtted, nagu International Golden Group (AÜE), mis alates 2024. aastast kuulub EDGE Group (AÜE) konglomeraati.

SA-Venemaa sõjalis-tehnoloogiline koostöö on hetkel tagasihoidlik. Kõnelused S-400 õhutorjesüsteemide ja Su-35 hävitajate soetamise üle pole teadaolevalt lõppenud lepingu allkirjastamisega, küll aga ostis SA väidetavalt 2024. aasta alguses Pantsir-S1 õhutorjesüsteemi. Samuti on viimasel ajal taas kerkinud erinevate Vene relvasüsteemide SAs tootmise teema. Rosoboronekspordi sõnul otsib Venemaa tootmisvõimalusi ka laiemalt Lähis-Idas.

AÜE huvi Vene relvasüsteemide vastu on märksa suurem. Praeguseks on AÜE ostnud Venemaalt Pantsir-S1 õhutorjesüsteeme, plaanides luua AÜEsse hoolduskeskuse nende moderniseerimiseks, ja BMP-3 soomukeid, kuid on tundnud suurt huvi ka teiste VF õhutorjesüsteemide, UAV-de ja tehisintellekti arenduste vastu. Vähemalt osa nendest relvasüsteemidest tarnib AÜE Venemaa loal edasi kolmandatesse riikidesse, tõenäoliselt Aafrikasse, aga ka nt Jeemenisse.

Kuigi Laheriigid tunnevad Vene relvade vastu püsivat huvi, jääb nende relvade tehnoloogiline tase Lääne omadele siiski alla. Lisaks on sõja tõttu Ukrainas Venemaa sõjatööstus hõivatud riigikaitsetellimuste täitmisega, välistellimustega tegeldakse hetkel väga piiratud mahu. Seetõttu Vene relvade osakaal SA ja AÜE arsenalis tõenäoliselt märkimisväärselt ei suurene, jäädes pigem marginaalseks.